

**ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ
АКАДЕМІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ**

**ЗАПОРІЗЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ**

**ПЕДАГОГІКА І ПСИХОЛОГІЯ
ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ:
ПРОБЛЕМИ І ПОШУКИ**

Збірник наукових праць

ВИПУСК 29

**КИЇВ-ЗАПОРІЖЖЯ
2003**

ББК 88.84.845я43

УДК 371.026.9

П86

Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки:
Зб. наук. пр./Редкол.: Т.І.Сущенко (відп. ред.) та ін. – Київ-Запоріжжя. – 2003 - Вип. 29.
– 401 с.

ISBN 5-7763-8333-1

У збірнику на базі проведених авторами досліджень висвітлюються актуальні питання, що стосуються розвитку творчої особистості в різних типах шкіл, вузів та позашкільних закладів.

Пропонується науковцям у галузі педагогіки та психології творчості, педагогам-практикам.

Члени редакційної колегії:

академік АПН України, доктор педагогічних наук, професор	Зязюн І.А.
академік АПН України, доктор педагогічних наук	Ничкало Н.Г.
доктор філософських наук, професор	Воловик В.І.
ректор Запорізького інституту післядипломної педагогічної освіти	Фролов М.О.
доктор педагогічних наук, доцент	Денисенко Н.Ф.
доктор педагогічних наук, професор	Павленко А.І.
доктор педагогічних наук, професор	Павлютенков С.М.
доктор педагогічних наук, професор	Сущенко Т.І.

Рекомендовано вченою радою Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. Пр.№4 від 10.12.2003 р.

Рецензенти:

доктор педагогічних наук, професор	Гриньова В.М.
доктор педагогічних наук, професор	Приходько М.І.

ISBN 5-7763-8333-1

середені груп функцій, наприклад, між функцією вироблення, переробки та накопичення інформації та пропагандистською функцією, між аналітичною та компенсаторною функціями, тощо. Лише врахування взаємозв'язків між функціями системи може надати можливість досягнути природу причинно-наслідкових зв'язків, що регулюють розвиток даної системи.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Афанасьев В.Г. Общество: системность, познание и управление. - М.: Политиздат, 1981. - 432 с.
2. Владиславлев О.П. Непрерывное образование: Проблемы и перспективы. - М.: Мол. гвардия, 1978. - 176 с.
3. Луговой В.І. Педагогічна освіта в Україні: структура функціонування, тенденції розвитку. - К.: МАУП, 1994. - 196 с.
4. Марголис Дж. Личность и сознание / Пер. с англ. - М.: Прогресс, 1986. - 420 с..
5. Маслов В.И. Теория и методика организации непрерывного повышения квалификации руководителей школ: Учебн. пособие. - К.: МНО УССР, 1990. - 259 с.
6. Онушкин В.Г., Кулюткин Ю.Н. Образование взрослых как предмет исследования // Советская педагогика. - 1981. - №6. - С. 86-94.
7. Осипов В.Г. Социально-философский анализ современной концепции непрерывного образования. - Ереван: АН Арм. ССРС, 1989. - 218 с.
8. Проблемы повышения профессиональной квалификации руководителей школ: Сб. науч. тр. - М.: Педагогика, 1987. - 168 с.
9. Протасова Н.Г. Післядипломна освіта педагогів: зміст, структура, тенденції розвитку. - К., 1998 - 176с.

А.І.ПРОКОПЕНКО

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ ПЕРСПЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ В ПЕДАГОГІЧНІЙ СИСТЕМІ ВИЩОГО ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Проблема управління різними соціальними системами та організаціями, в тому числі системою освіти, її компонентами залежить від інформаційного забезпечення. Ефективне досягнення цілей організації за допомогою планування, керівництва, контролю неможливо без інформації, яка має бути оперативною і точною, відображати стан об'єкта, а також ступінь виконання прийнятих рішень.

Математична теорія інформації (К.Шеннон, Н.Вінер) виникла в середині ХХ ст. Вона стала підґрунтям для розвитку кібернетики як науки про загальні основи отримання, переробки, зберігання інформації для управління системами будь-якої природи, в тому числі – соціальними. Використання методів та засобів кібернетики для дослідження суспільства та його підсистем (економічної, політичної, освітньої, правової тощо) ґрунтується на моделі суспільства як складної системи, в якій мають місце процеси управління (В.Г.Афанасьєв, Р.Л.Дафт, Г.П.Маньшин, В.Д.Курдін, Т.Парсонс та інші вчені) [1-4]. Управління в соціальній системі розглядається як сукупність впливів, необхідних для реалізації ефективного функціонування системи.

Педагогічна система розглядається багатьма дослідниками як система управління (В.П.Беспалько, Т.О.Дмитренко, Н.Ф.Тализіна, В.О.Якунін та інші) [5-8]. У педагогічній системі діє управління двох типів: зовнішнє (соціальне) і внутрішнє (педагогічне). Обидва типи управління в педагогічній системі мають ознаку перспективності. Соціальне управління реалізує вплив соціальної системи; відповідна інформація поступає у складі законів концепцій, планів, програм, доктрин, наказів, розпоряджень тощо. У системі освіти прикладами є Закон України "Про освіту", Концепція естетичного виховання, Програма "Освіта" (Україна XXI ст.), Національна доктрина розвитку освіти України у XXI ст. та ін. Всі вони спрямовані на перспективу, в майбутнє.

Управління процесами навчання, виховання, розвитку, соціалізації особистості зветься педагогічним. В.І.Андрєєв розрізняє пряме (оперативне) педагогічне управління і непрямє (перспективне) [9]. Аналіз психолого-педагогічної літератури показав, що проблема інформаційного забезпечення перспективного педагогічного управління є не до кінця вирішеною. Метою даної статті є обґрунтування особливостей інформаційного забезпечення перспективного управління в педагогічній системі вищого закладу освіти, а також відповідних технологій.

Суб'єктом перспективного управління є викладач. Вивчення суб'єкт-суб'єктних відносин дозволяє виявити фактори, що впливають на ефективність інформаційного забезпечення процесу перспективного педагогічного управління. Об'єктивний фактор відображає зміст та форму представлення інформації; суб'єктивний – досвід суб'єктів даного процесу, їхню інформаційну культуру.

Зміст інформації відображає стан об'єкта управління – навчальної діяльності студентів на етапах: орієнтовному, оперативному і заключному. Показниками стану навчальної діяльності є рівень мотивації до виконання перспективних завдань (проблем), якість знань (повнота, глибина, оперативність, гнучкість, усвідомленість, конкретність, узагальненість, системність, систематичність, міцність), наявність творчої активності, володіння загальнонавчальними і спеціальними уміннями, здатність до рефлексії тощо.

Форма подачі інформації впливає на хід та результати роботи викладача. Кількість інформації є великою; викладач може її сприйняти, зрозуміти, усвідомити, застосувати в управлінні навчальною діяльністю студентів, якщо її буде подано в узагальненому вигляді. Для цього можна використовувати таблиці, графіки, схеми, діаграми тощо. Таких прикладів багато, але переважна більшість їх знаходить використання не в навчальній, а в дослідницькій діяльності.

Найбільш розповсюдженими формами представлення інформації в педагогічній науці є схеми і таблиці. Серед них – структурні схеми педагогічної системи і педагогічного процесу, граф-схеми алгоритму вирішення проблемної ситуації тощо. Структурна схема педагогічної системи включає колективи викладачів і студентів, цілі, педагогічні принципи, зміст освіти і виховання, методи та організаційні форми спільної діяльності. Таку схему можна застосувати для розкриття складності педагогічної системи, якщо до неї додати

схему (діаграму) педагогічних принципів, схему моделі змісту, граф-схему реалізації методу тощо.

Структура педагогічного процесу розкриває діяльність об'єкта і суб'єкта управління, прямі та зворотні зв'язки між ними, а також засоби управління.

На жаль, такі схеми застосовуються досить рідко; вони майже відсутні в навчальній літературі. Серед педагогів-дослідників схеми педагогічної системи педагогічного процесу використовують В.І.Андрєєв, В.П.Беспалько, В.С.Безрукова, Т.О.Дмитренко, К.В.Яресько, Л.В.Ричкова та інші [5,10-14].

А.О.Кірсановим розроблено схему протиріч, що виникають на всіх етапах навчальної діяльності [15], а К.В.Яресько – схему утруднень у навчанні із застосуванням евристик [14]. Поступово серед педагогів утверджується важлива ідея (концепція), згідно з якою збирання, переробка, зберігання інформації є процесами, що суттєво допомагають у здійсненні управлінської діяльності.

Якщо об'єктивний фактор відображає стан навколишнього середовища, то суб'єктивний - стан суб'єктів, що приймають участь у перспективному управлінні. Одним із головних факторів виступає інформаційна культура. Вона відображає знання, уміння, навички використовувати інформацію у своїй діяльності, відповідний досвід, застосування сучасних інформаційних пристроїв як складових систем перспективного управління процесом навчання у вищій школі.

Усі вимоги до інформаційного забезпечення перспективного управління можна розділити на дві основні групи: вимоги до інформації та до процесу її отримання. На нашу думку, інформація має характеризуватись повнотою, точністю, об'єктивністю та оперативністю. Процес здобування інформації повинен відповідати вимогам оптимальності та адаптивності. *Повнота* інформації стосовно об'єкту управління означає, що вона включає всі необхідні дані по всім параметрам управління. *Точність* інформації допомагає в наблизненні її до реального стану об'єкта управління. *Об'єктивність* інформації – це її відповідність стану об'єкта управління на даний момент. *Оперативність* інформації має місце, коли вона вчасно поступає, обробляється, запам'ятовується і використовується для прийняття рішення. Інформація, що характеризується повнотою, точністю, об'єктивністю, оперативністю, є результатом роботи оптимальної інформаційної системи. Адаптивність системи означає важливу якість – здатність до застосування у змінюваних умовах функціонування об'єкта управління.

Клас інформаційних систем включає:

- системи обробки даних, які традиційно підтримують операційні рішення, що можливо отримати на основі програмування (в педагогіці застосовуються для прийняття рішень в умовах прямого управління);
- автоматизовані системи управління (АСУ) виробляють і застосовують інформацію, необхідну для прийняття рішень, які не піддаються програмуванню (в педагогіці застосовуються для прийняття рішень в умовах непрямого, перспективного управління).

Важливим напрямом підвищення ефективності роботи викладача вищої школи є застосування автоматизованих робочих місць на основі

між комп'ютерної і телекомунікаційної технології, які дають можливість отримати доступ до систем управління базами даних, текстових редакторів, електронної пошти, Internet, експертних систем. Як показали дослідження І.Д.Синельник, автоматизовані робочі місця викладача вищої школи значно зменшують обсяг роботи з отримання, переробки, застосування інформації про об'єкт перспективного управління – навчальну діяльність студентів [16].

ВИСНОВКИ:

1. Ефективність інформаційного забезпечення процесу перспективного педагогічного управління залежить від дії об'єктивного і суб'єктивного факторів.

2. Об'єктивний фактор відображає характеристики інформації (зміст, форма), а суб'єктивний – інформаційну культуру суб'єктів педагогічної системи (викладачів, студентів).

3. Зміст інформації визначається станом об'єкта управління – навчальної діяльності студентів (рівень мотивації до вирішення перспективних завдань, якість знань, наявність творчої активності, володіння відповідними уміннями тощо).

4. Форми представлення інформації, які знайшли найбільше розповсюдження в педагогічній науці та практиці – це структурні схеми педагогічної системи і педагогічного процесу, граф-схеми алгоритмів вирішення перспективного завдання.

5. Вимоги до інформаційного забезпечення перспективного управління складають дві сукупності: вимоги до інформації та до процесу її отримання. Інформація має бути повною, точною, об'єктивною та оперативною, процес її здобування – оптимальним та адаптивним.

6. Підвищення ефективності роботи викладача вищої школи можливе за рахунок використання автоматизованих робочих місць, що зменшують час та обсяг роботи з отримання, переробки, зберігання та застосування інформації про навчальну діяльність студента як об'єкт перспективного педагогічного управління.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Афанасьев В.Г. Социальная информация и управление обществом. – М.: Политиздат, 1975. – 321 с.
2. Дафт Р.Л. Менеджмент. – СПб.: Питер, 2000. – 832 с.: ил. – (Серия «Теория и практика менеджмента»).
3. Маньшин Г.П., Курдин В.Д. Информационные технологии: социальный прогресс и культура // Проблемы создания информационных технологий: Сб. науч. пр. Вып. 2. Т. 1. – Минск: Народная асвета, 1998. – С.27-41.
4. Парсонс Т. Понятие общества: компоненты и их взаимоотношения // Американская социологическая мысль. Тексты. – М.: Альбион, 1996. – С.111-191.
5. Беспалько В.П. Теория учебника: Дидактический аспект. – М.: Просвещение, 1989. – 160 с.
6. Дмитренко Т.А. Обучение как процесс управления (дидактические основы). – Харьков: ХИПИ, 1991. – 63 с.

7. Талызина Н.Ф. Управление процессом усвоения знаний (психологические основы). – 2-е изд-е., доп. и испр. – М.: МГУ, 1984. – 335 с.
8. Якунин В.А. Обучение как процесс управления: Психологические аспекты: – Л.: ЛГУ, 1988. – 160 с.
9. Андреев В.И. Эвристическое программирование учебно-исследовательской деятельности. – М.: Высшая школа, 1981. – 240 с.
10. Андреев В.И. Диалектика воспитания и самовоспитания творческой личности: Основы педагогики творчества. – Казань: Изд-во Казанского университета, – 238 с.
11. Безрукова В.С. Педагогика. Проективная педагогика: Учебное пособие для инженерно-педагогических ин-тов и индустриально-педагогических техникумов. – Екатеринбург: Деловая книга, 1996. – 342 с.
12. Дмитренко Т.А. Управление учебной деятельностью студентов в процессе изучения комплекса технических дисциплин. – Свердловск, СИПИ, 1990. – 49с.
13. Рычкова Л.В. Підготовка вчителя до втілення в навчальний процес ситуаційної технології // Напрями наукових досліджень кафедри педагогіки / Збірник наукових праць. – Харків: ХДПУ, 1997. – С.74-78.
14. Ярьсько К.В. Дослідження навчально-творчої діяльності із застосуванням сукупності підходів // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: Збірник наукових праць. Випуск 10. – Харків: ХХІІ, 1998. – С.3-6.
15. Кирсанов А.А. Индивидуализация учебной деятельности как педагогическая проблема. – Казань: Изд-во Казанского университета, 1982. – 224 с.
16. Сияельник І.В. Нові інформаційні технології в сучасній освіті // Напрями наукових досліджень кафедри педагогіки / Збірник наукових праць. – Харків, 1997. – С.70-74.

К.В.ЯРЕСЬКО

КУЛЬТУРА УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ СТУДЕНТІВ ЯК ІНТЕГРАЛЬНИЙ КРИТЕРІЙ ПРОЕКТУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ

Постановка проблеми. Посилення соціальної ролі освіти в умовах глобалізації та інтеграції, нові задачі, що висувуються життям, обумовили необхідність підвищення ефективності управління системою освіти. Про це йдеться мова в Законі “Про видчу освіту”, “Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті” та інших державних документах.

Розвиток вищої школи України передбачає впровадження у педагогічний процес нових концепцій і технологій навчання та виховання, використання результатів науково-педагогічних досліджень. Гуманізація та демократизація суспільного життя вимагає формування творчої особистості, що здатна ефективно вирішувати питання економічного, політичного й соціального розвитку держави. В цих умовах виявляється доцільним розробка теоретичних основ управління навчальною діяльністю студентів з метою формування соціально-активних членів суспільства. Забезпечення ефективності управління є актуальним завданням теорії та практики педагогічної науки.

ЗМІСТ

В.Р.ІЛЬЧЕНКО ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНА ОСВІТА - ВТІЛЕННЯ ПРІОРИТЕТНОГО НАПРЯМУ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ	3
Н.Г.ПРОТАСОВА ОСОБИСТІСНИЙ ПІДХІД ДО КЛАСИФІКАЦІЙ ФУНКЦІЙ СУЧАСНОЇ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ	6
А.І.ПРОКОПЕНКО ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ ПЕРСПЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ В ПЕДАГОГІЧНІЙ СИСТЕМІ ВИЩОГО ЗАКЛАДУ ОСВІТИ	12
К.В.ЯРЕСЬКО КУЛЬТУРА УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ СТУДЕНТІВ ЯК ІНТЕГРАЛЬНИЙ КРИТЕРІЙ ПРОЕКТУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ	16
В.О.ВОЙЧУК ТЕРМІНОЛОГІЧНЕ ВИЗНАЧЕННЯ ЦІЛЬОВИХ УСТАНОВОК ОСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ В СИСТЕМІ НАУКОВИХ ЗНАНЬ ЦІЛЬОВОГО УПРАВЛІННЯ	23
Ю.В.ПОГРЕБНЯК ПРОЕКТИРОВАНИЕ ИНДИВИДУАЛЬНЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ МАРШРУТОВ КАК СРЕДСТВО ПОВЫШЕНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ РУКОВОДИТЕЛЯ ШКОЛЫ.....	28
А.В.СУЩЕНКО ГУМАНІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ПРОЦЕС.....	32
Л.О.МАКРІДІНА ТЕХНОЛОГІЯ ТВОРЧОСТІ ТРВЗ У ШКОЛІ: ВІД ЕКСПЕРИМЕНТУ ДО ПРАКТИКИ.....	39
Н.М.ЛОСЄВА ТЕОРІЯ ОСОБИСТОСТІ ТА ПИТАННЯ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА.....	47
С.Н.ОПРЯТНЫЙ МЕЖКУЛЬТУРНАЯ КОММУНИКАЦИЯ КАК ФАКТОР ПСИХОЛОГО- ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ СТУДЕНТОВ К МЕЖДУНАРОДНОМУ ОБЩЕНИЮ	53
К.І.ПРИХОДЧЕНКО ТВОРЧИЙ ОСВІТНЬО-ВИХОВНИЙ ПРОСТІР СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ГУМАНІТАРНОЇ ШКОЛИ	58
О.А.МАНДРАЖИ ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ОСНОВНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ.....	63
Н.П.ВОЛКОВА ПЕДАГОГІЧНА ІГРА ЯК АКТИВНИЙ МЕТОД ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ.....	66
О.В.ХАУСТОВА ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНІВ РОЗВИТКУ ОСОБИСТІСНОЇ ТВОРЧОСТІ СТАРШИХ ПІДЛІТКІВ	74
Т.В.РОГОВА ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО КЛІМАТУ У ПЕДАГОГІЧНОМУ КОЛЕКТИВІ.....	77

О.ПЛУЧАНІНОВА УРОКИ ДУХОВНОСТІ.....	81
КЖГУЗ МЕТОДИ ТА ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ЦІЛІСНОСТІ ЗНАТЬ ПРО ПРИРОДУ.....	85
О.В.ВАРЕЩЬКА ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	92
Г.М.ШМЕЛЬКОВА ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ І СОЦІАЛІЗАЦІЯ ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНІ ЦІННОСТІ У СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ ВИХОВАННЯ.....	96
О.В.ЗАЙКА ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ ГУМАННОГО ПЕДАГОГА У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ.....	100
В.В.КАМЕНЄВА ЦІННОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ВЧИТЕЛЯ В ЕТНОПЕДАГОГІЧНОМУ КОНТЕКСТІ.....	103
М.К.ВАЙНОВСЬКА ВИХОВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ПІДЛІТКА ЗАСОБАМИ ПОЗАКЛАСНОЇ РОБОТИ.....	108
Т.И.КАТКОВА ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ МОДЕЛИРОВАНИЯ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ПРОЦЕССОВ.....	120
О.А.КОЛОСКІНА РОЗВИТОК СВІДОМОСТІ ТА САМОСВІДОМОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА В ПРОЦЕСІ УЧЕБНИХ ЗАНЯТЬ.....	128
С.М.АМЕЛІНА ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР ЯК ФАКТОР ВПЛИВУ НА ФОРМУВАННЯ ДІАЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ.....	132
Л.П.ДОБРОВОЛЬСЬКА ІНДИВІДУАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ ЯК НАЙВАЖЛИВИЙ ПРИНЦИП НОВОЇ ВИХОВНОЇ ПАРАДИГМИ.....	135
Л.Г.КОНДРАТОВА ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ПРОЕКТА В ПОЗАКЛАСНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА.....	140
П.П.ГОРКУНЕНКО ЗМІСТ І СТРУКТУРА ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ СТУДЕНТІВ.....	144
К.М.СЛЕСИК ОСОБИСТІСТЬ УЧИТЕЛЯ-ПРОФЕСІОНАЛА В РАКУРСІ ГУМАНІСТИЧНОЇ ПЕДАГОГІКИ.....	151
Л.С.РИБАЛКО ОБРАЗ "СТРАВЖНЬОЇ" ЛЮДИНИ В О.СУХОМЛІНСЬКОГО В КОНТЕКСТІ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ.....	156
К.А.ЮР'ЄВА УЧИТЕЛЬ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ І ПОЛІЕТНІЧНИЙ ДИТЯЧИЙ КОЛЕКТИВ.....	162
О.Л.ХРОМОВА БАТЬКИ І ПІДЛІТКИ В СУЧАСНІЙ СІМ'Ї: ФОРМУВАННЯ ВЗАЄМИН.....	170

Л.С.ФІЛАТОВА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СПІЛКУВАННЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	173
І.В.ШИМАНОВИЧ ПРОФЕСІЙНЕ САМОВИХОВАННЯ ЯК ФАКТОР ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНОЇ ОСВІТИ	178
С.Г.НЕМЧЕНКО ОСНОВНІ ЕТАПИ ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ КОРЕКЦІЇ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ	183
А.М.КРАМАРЕНКО ВНЕСОК В.О.СУХОМЛИНСЬКОГО В ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНУ ПІДГОТОВКУ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ	187
І.В.ВАВЛОВА ВІТЧИЗНЯНА ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ - ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ	191
А.І.ДЗУНДЗА ІСТОРІЯ НАРОДЖЕННЯ І РОЗВИТКУ ТЕОРІЇ СОЦІОЕКОНОМІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДІ (ПОЧАТОК ХІХ – СЕРЕДИНА ХХ СТОЛІТТЯ)	195
Т.О.ДОВЖЕНКО РОЗВИТОК УЯВЛЕНЬ ПРО СЛОВЕСНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ В ПЕРІОД АНТИЧНОСТІ ТА ЗА ЧАСІВ ІСНУВАННЯ ВІЗАНТІЇ	201
І.В.ДУБІНЕЦЬ ФОРМИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРОСВІТИ БАТЬКІВ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНИ ХІХ СТ.	205
О.Ю.ЛЕОНТЬЄВА РЕФОРМА ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В АНГЛІЇ (80-90 РР. ХХ СТОЛІТТЯ)	212
А.І.ОМЕЛЬЧЕНКО ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВПРОВАДЖЕННЯ ВІТЧИЗНЯНИХ ТРАДИЦІЙ МУЗИЧНО-ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ХVІІ-ХVІІІ СТ. У КОНТЕКСТІ ЗАВДАНЬ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ	216
Г.І.РОГАНСЬКА СТИМУЛЮВАННЯ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ У ПРАКТИЦІ ШІКІЛ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНИ ХІХ СТОЛІТТЯ	219
В.В.РОМАНОВА УКРАЇНСЬКЕ ЛІТЕРАТУРНЕ ВІДРОДЖЕННЯ НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ	222
О.ГНІЗДЛОВА ІДЕЇ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ В СПАДЩИНІ В.Г. КОРОЛЕНКА	227
С.Ю.БАКАЙ ПРИНЦИПИ МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ В СПАДЩИНІ Г.СКОВОРОДИ	231
Л.В.САКУН РЕФОРМА ОСВІТИ В СЛОВЕНІЇ	236
Я.М.БЕЛЬМАЗ СТАН МОРАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ПІДЛІТКІВ США	241
Л.П.ТКАЧЕНКО СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ РИТОРИЧНОЇ ШКОЛИ	246

О.Є.ДЕМ'ЯНЕНКО ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО НАВЧАННЯ ІНШОМОВНОЇ ВИМОВИ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	250
О.Л.ТКАЧЕНКО ТРЕНІНГ ВМІНЬ ВЕДЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО КОМУНІКАТИВНОГО ДІАЛОГУ	253
О.Б.ВАСИЛЬКОВСЬКА НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМ МАЛИХ РІЧОК УКРАЇНИ ЯК ФАКТОР ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ	259
Н.І.СОТНІКОВА АКТИВІЗАЦІЯ МИСЛЕННСВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ ЗАСОБАМИ ІНТЕНСИВНОГО НАВЧАННЯ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ	262
К.Л.КРУТІЯ КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ЛІНГВОДИДАКТИЧНОЇ МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ ГРАМАТИЧНО ПРАВИЛЬНОГО МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	268
Є.В.ПАШКО ПСИХОЛОГІЧЕСКІЕ ПРЕДПОСЫЛКИ РАСШИРЕНИЯ ПОТЕНЦИАЛЬНОГО СЛОВАРНОГО ЗАПАСА НА ОСНОВЕ ФРАЗЕОЛОГИИ	274
С.М.ЛУПІНОВИЧ КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УЧНІВ МОЛОДШИХ КЛАСІВ ШКОЛИ- КОМПЛЕКСУ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ	278
О.А.ВАСИЛЬЄВА ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ ПОПЕРЕДЖУВАЛЬНО-КОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ З УЧНЯМИ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ	283
Ю.А.РОМАНЕНКО ЗОВНІШНЄ ТЕСТУВАННЯ: ПОШУКИ, ЗДОБУТКИ	289
М.І.ШЕРМАН ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СПРИЙНЯТТЯ ТЕКСТУ У КОМП'ЮТЕРНИХ ЗАСОБАХ ПОДАННЯ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ	295
Л.І.КРУТІЯ ПРАКТИКУМ У ШКІЛЬНІЙ ГЕОГРАФІЧНІЙ ОСВІТІ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ	299
О.В.ГОЛУБ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНИЙ ПІДХІД ДО ВИХОВАННЯ САМОСТІЙНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ШКІЛ-ІНТЕРНАТІВ ДЛЯ ДІТЕЙ-СИРИТ	303
С.М.ШУСТВАЛЬ ДИТЯЧА ГРА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	308
О.В.ТУРСЬКА ЕМОЦІЙНА КУЛЬТУРА ЯК ФАКТОР СОЦІАЛІЗАЦІЇ ПІДЛІТКІВ	314
О.Є.СУШЕНЦЕВ АКТИВІЗАЦІЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ В ІГУРТКОВІЙ РОБОТІ	317
Я.В.СОПІНА ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ ЯК ЦІЛІСНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ПРОЦЕС	321

О.В.АРТЮХОВА ФУНКЦІЇ ХУДОЖНЬОГО СВИТОГЛЯДУ СТАРШОКЛАСНИКА У ПРОЦЕСІ СТАНОВЛЕННЯ ЙОГО ЯК ОСОБИСТОСТІ	324
Л.В.БУТЕНКО ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ЛІТЕРАТУРНО-ХУДОЖНІХ ТВОРІВ В ОСВІТНЬО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ	329
Т.М.ВАСЕНОК РІВНЕВІ ЗАСОБИ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ.....	332
Н.Ф.ДЕНИСЕНКО ПРОФЕСІЙНО-УПРАВЛІНСЬКА КОМПЕТЕНЦІЯ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ У СИСТЕМІ ДОШКІЛЬНОГО ВИХОВАННЯ.....	336
В.К.ФЕДОРЧЕНКО ТУРИСТСЬКА ОСВІТА: ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ.....	343
О.АКСЬОНОВА РІЗНОРІВНЕВЕ ВИХОВАННЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ШКОЛЯРІВ ЯК ОСОБИСТІСНО-ГУМАННА ТЕХНОЛОГІЯ.....	350
В.А.ЛЕСЬКІВ СТИМУЛОВАННЯ УЧНІВ РІЗНИХ РІВНІВ ДО ПІДВИЩЕННЯ ОСОБИСТИХ ДОСЯГНЕНЬ З ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ.....	353
Л.А.РОМАНЕНКОВА, Н.А.МАМАЙ РОЛЬ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА В РАБОТІ С ДІТЬМИ С ОСОБИМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ	359
І.М.ЛЯХОВА СПЕЦИФІЧНІ КООРДИНАЦІЙНІ ЗДІБНОСТІ ШКОЛЯРІВ ЗІ ЗНИЖЕНИМ СЛУХОМ ...	365
И.Н.БАБИЙ ВОЗРАСТНЫЕ ИЗМЕНЕНИЯ ФИЗИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ И ДВИГАТЕЛЬНЫХ КАЧЕСТВ У ГЛУХИХ И СЛЫШАЩИХ ПОДРОСТКОВ	369
В.Д.ЛЕХТЯР МЕТОДИКА РЕЄСТРАЦІЇ ВИСОТИ БАГАТОРАЗОВИХ СТРИБКІВ	372
О.О.ПАВЛЕНКО ПЕДАГОГІЧНІ ІННОВАЦІЇ В КОНТЕКСТІ МИТНИХ СЛУЖБ.....	375
Г.В.БОЙКО ТРАНСФОРМАТИВНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ УЯВЛЕННЯ ПРО СЕБЕ В УМОВАХ ВТРАТИ (ВІДСУТНОСТІ) РОБОТИ.....	379
В.А.ГРУЖЕВСКИЙ КОРРЕКЦІЯ ДВИЖЕНІЙ У ЛІЦІ С ОСОБЕННИМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ СРЕДСТВАМИ ФИЗИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ НА ВНЕКЛАССНЫХ ЗАНЯТИЯХ	384
В.І.ЛЯШЕНКО ЦЕНТРИ РАННЬОЇ СОЦІАЛЬНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ – ЯКІСНО НОВІ ОСЕРЕДКИ ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ	389
ЗМІСТ	397

Здано до набору 15.12.03
Підписано до друку 19.12.03
Формат 60x84/16. Тираж 300 прим.

Надруковано: ТОВ «Фінвей»,
Поліграфічний центр «Х-прінт».
69035, Запоріжжя, вул.Леніна, 145